

JULEAFSLUTNING:

Den 12/11 2006 kl. 1330

afholder BSTH juleafslutning - jah vi må være på forkant... - hos Museumscenter Hanstholm for medlemmer med pårørende,

- der vil blive serveret julegløg mm,
- miniforedrag: Hverdagen under besættelsen,(v. Starch Lauritsen)
- kom tæt på museet

Vi håber mange vil slutte op om arrangementet så vi kan få en hyggelig eftermiddag, - og husk så lige kone og børn. pga arrangementets karakter er tilmelding nødvendig:

Esben 97926820, Erik 97933536

mvh bestyrelsen

LOPPEMARKED

Tysk :	Bevar ro og orden/ Gå til
Bunkersovn	modstand
Bunkerstelefon	2 tykke bind pris: en flad
Felttelefon	tier
Aluminiums madspand	
Nogle af tingene skal	Jarl - 97941830
renoveres	

Esben Kaagaard
97926820

Besættelsestidshistorisk selskab

for

Thy og Vester Han Herred

BSTH

*Nyhedsbrev nr. 47
Oktober 2006*

Bestyrelsen:

Formand:	Jarl Ingerslev	97941830
Næstformand:	Erik Andersen	97933536
Sekretær:	Tage Nordensgaard	97982125
Kasserer:	Jens C. Grud Sørensen	97961656
Medlem:	Knud Arne Kristensen	97936444
Suppleant:	Jens Andersen	97961736
Revisor:	Esben Kågård	97926820
Revisorsuppleant:	K. Starch Lauritsen	97923292

MEDLEMSLISTE pr: September 2006

Nr.	NAVN	ADR:	TLF:
1	FRANK WEBER	JASMINVEJ 26	7700 Thised
2	BENT ROLIGHED	HAVEVEJ 19	9690 Fjertritslev
5	HENNING HYLDGRD	FÅRTOFTVEJ 75	7700 Thised
6	ESBEN KAAGAARD	LYKKESVEJ 1	7700 Thised
7	EJVIND BONNERUP	MØGELVEJ 170	7752 Snedsted
8	JENS J KROGH	MØLLEVÅNGEN 5	7752 Snedsted
10	JENS C. GRUD SRENSSEN	GYVELVÅNGET 155	7730 Hanstholm
17	JARL INGERSLEV	AAGADE 8	7770 Vestervig
21	JØRGEN LUMBYE	KRISTIANSSUNDVEJ 21	8200 Århus
27	ERIK ANDERSEN	RØDE ANESVEJ 7	7752 Snedsted
30	KNUD ARNE CHRISTENSEN	TÅRNVEJ 2	7752 Snedsted
31	ARNE SAUGBJERG	LUNEGÅRDSVEJ 23	7752 Snedsted
36	ANTON KUSK	LONESVEJ 12	9800 Hjørring
37	FINI GADE	HVORUPVEJ 34	9400 Nørresundby
38	H. CHR. HANSEN	VALMUEVEJ 25	7700 Thisted
41	HARLY MUNKHOLM	SØNDERGADE 23	9640 Farsø
47	MORTEN HØPPNER	KILDEKROGEN 18	8850 Bjeerringbro
51	TAGE NORDENSGRD	HINDINGVEJ 4	7700 Thisted
52	HENNING NORDENSGÅRD	AGERHOLMVEJ 5	7700 Thisted
54	JØRGEN ALBREKTSSEN	RUGMARKEN 121	9690 Fjertritslev
56	UFFE JENSEN	VOLDGADE 8	7600 Struer
60	JENS VERNER PRÆSTGRD	LUNEGRDSVEJ 33	7752 Snedsted
62	LEO NØRGAARD	STRANGESENSVEJ 12	7770 Vestervig
63	ERIK SØBERG PEDERSEN	TØMMERBYVEJ 157	7742 Vesløs
67	ULRIK SCHRØDER	STENLØSEVEJ 218	5260 Odense S
70	CLAUS ØRNDROP	PUGHOLMVEJ 10	9600 Års
72	SVEND RASMUSSEN	PLANTAGEN 14	7980 Vils
74	KENN LINDSTRØM	SENNELSVEJ 60	7700 Thisted
76	FLEMMING JENSEN	FILIPPAVEJ 49	8270 Højbjerg
79	CONNIE KOBBERØ	TYGSTUPVEJ 23	7770 Vestervig
80	OLE PREBEN SØRENSEN	VESTERVIGVEJ 147	7755 Bedsted
83	CARL OTTO LUND NIELSEN	ELMHOLMVEJ 8	7700 Thisted
86	JENS GAMMELBY	HASSELKROGEN 11	9500 Hobro
87	JENS LILDBALLE	CHR. THISTEDSVEJ 8	9500 Hobro
88	JENS ANDERSEN	MUSEUMSC. HANSTHOLM	7730 Hanstholm
89	PETER FAHNØE	SORTBÆKVEJ 48 F	8600 Silkeborg
90	TORBEN VINGE CHRISTENSEN	TRIMLEBAKKEN 8	6800 Varde
91	HANS JØRGEN HANSEN	SKOVVÅNGET 4	8800 Viborg
92	K. STARCH LAURITSEN	GRØNLANDSVEJ 4	7700 Thisted
93	OLE JØRGENSEN	BALLERUMVEJ 137	7700 Thisted
94	STIG KIRK NIELSEN	MØGELVEJ 19	7752 Snedsted
95	KNUD JESPERSEN	SNEDSTEDVEJ 93	7752 Snedsted
96	CLAUS LAU LARSEN	MOSEVEJ 8	7700 Thisted
97	JENS SAUER	FRYDEBOVEJ 2	7700 Thisted
98	FRANK STEVEN POULSEN	PARKVEJ 26	9460 Brovst
100	ERIK ANSØ	TØMMERBYVEJ 75	7741 Frøstrup
101	KLAUS KROGSAGER	FLARJUPVEJ 10	7760 Hurup Thy
102	MARTIN STANNIUS	ÆDELGRANVÅNGET 31	5270 Odense N
103	JENS FOGH-ANDERSEN	MAGNOLIAVEJ 15	7700 Thisted
104	PEDER HOVE	HØJVEJ 7	9830 Tårs
105	NIKLAS BAY CLAUSEN	NIELS JULS VEJ 28	7870 Roslev
106	TORBEN REFFS	FARØVÅNGET 11	8381 Tilst
TOTAL:	52		

Referat af BSTH's Norgestur 10.-11. juni 2006.

Klunk-klunk sagde ramperne - og så var vi ombord på færgen. Master Ferries store hurtigfærge til Kristianssand slugte som ingenting de ventende biler og i en tågesky af kølvand, der blev slynget op, var vi af sted på BSTH's forårstur der i år gik til Batterie Vara og Ny Hellesund.

Efter lidt tids kikken rundt fandt de ca. 30 deltagere plads i de bløde blå stole der fandtes i stort tal. De to timer gik hurtigt, og snart kunne vi, dels på tv-skærme der hang ere steder, og dels ud af vinduerne se land, og før vi næsten vidste af det, var vi kørt i land, og hurtigt blev kursen sat mod Krodden, hvor genstanden for vores første del af turen befandt sig .

Ind af en lille vej der så ud som om den skammede sig over at være så lille, kørte vi gennem lågen ind i batteriområdet, hvor et enligt skilderhus træt stod vagt. Ud af bilerne og op ad en stejl klippesti og så var vi der.

I ensom majestæt stod kanonen og skuede ud over det farvand som den, og dens søstre på begge sider af Skagerrak under krigen holdt i et jerngreb, et greb der var så fast at de allierede kun ganske få gange vovede pelsen.

Efter krigen blev kanonerne en del af det Norske forsvar, dog kun en kort årrække, idet det sidste skud blev afgivet 15. august 1951, og i 1957 blev batteriet nedlagt, og det var meningen det hele skulle have været skrottet i 1962. Kanonen her undgik skæreblander, og er i dag museum.

Først ser det ikke ud af så meget, en betonavæg, en port, en masse store

skærver, og en huslignende kasse øverst oppe er hvad man ser på vejen opad. Foran porten ligger skinnerne fra smalsporbanen, en lille drejeskive til ammunitionsvognene viser vej ind ad porten og så vælter indtrykkene ned over gæsten.

Der er billeder af byggearbejdet, ammunitionstransport, transport af de enkelte dele af kanonerne, som blev sendt hertil med tog igennem det neutrale Sverige.

Her er ildlederudstyr, en 4 m. afstandsmåler, den der hørte til batteriet her var 12 m. og her taler vi om længden på røret hvor optikken var monteret. En fin sluse til granater er det næste der fanger øjet, man får lyst til at dreje på håndsvinget bare for at høre lyden. Nogle store kort der viser dækningsområderne på sydkysten for de mange kanonbatterier der lå tæt som perler på en snor herfra, og til den Russiske grænse.

For at kunne styre kanonerne havde man et regnebord, hvor man lagde forskellige data, det kunne være vindretning, temperatur, afstand, målets fart o.s.v., ind på nogle tromler og skiver, derefter kunne skudretning og elevation a æses. Dette bord er fra et mindre anlæg men giver et godt indtryk af arbejdsgangen i ildlederens kontrolrum.

Krudtmængden og granaten kunne nu bestemmes og ladningen foretages. Granaten blev lagt op på slusen fra før og vippet ud i rotunden under kanonen, hvor en vogn stod klar til at køre hen under kanonens bagkant og

derfra hejses op i tårnet. Alt dette tilbehør var der stadig og stod klar til brug, både i rotunden og oppe i kanontårnet.

Til alle mekaniske anlæg skal man ind imellem bruge værktøj, og dette anlæg er ingen undtagelse. På en stor plade på væggen hænger forskelligt tilbehør, nøgler, tænger mv. Den største nøgle er en slagnøgle på 87 kg.

Videre ind til radiorummet, som ville være blevet brugt hvis telefonkablerne, som normalt blev brugt, blev ødelagt. Der var et maskinrum med klimaanlæg som styrede luftfugtigheden og temperaturen i ladningsrummet. Eget vandværk fandtes også såvel som tanke med plads til 10.000 l. dieselolie. Mandskabsrummet med plads til vagtholdet er udklækket med en plexiglasplade så man kan se ind, og få et indblik i hverdagen. I maskinrummet står den gamle dieselmotor med generator som stadig leverer strøm til kanonens drift. Anlægget startes en gang om ugen og der eleveres med løbet og køres lidt til siden med tårnet så man kan se jernpladerne der beskytter rotunden, blive løftet og igen lagt ned. Deltagerne havde splejset sammen og betalte ca. 3000 Nkr. for en demonstration. Motoren blev startet, og langsomt kørt op i omdrejninger og temperatur.

Derefter gik vi op på terrænet over bunkeren, og filmede og fotograferede ivrigt. Derefter kunne vi komme ind i tårnet og løbet blev igen eleveret, og det er utroligt så hurtigt 110 tons kan drejes op og ned, idet løbet skal ned i vandret leje for at kunne blive genladet, en sagte snurren og de kæmpestore møtrikker bagpå gled ned under vore fødder.

I tårnet er en vogn til granaten som er kommet op fra rotunden, den køres frem til kammeret, granaten ansættes af 10 mand der med en stor træstang skubber granaten på plads, derefter krudtladningen, kammeret lukkes, og der meldes klar til skud, lidt fremme til højre for røret stod højderetteren og nedenunder stod sideretteren begge fik ordrer fra øen Flekkerøya hvor batteriets ildleder stod, og hvor det store regnebord selvfølgelig også var opstillet.

Ovre i siden af tårnet stod en sjov tingest, den lignede nærmest en snavset marokkopude, det var rensbørsten til løbet, ved siden af den lå et 12,7 cm indstik som blev brugt til øvelsesskydning, det er jo noget voldsomt når vi tænker på at mange kystbatteriers hovedbevæbning lå omkring den kaliber.

Ca. 200 m fra det her spændende stykke isenkram ligger en bunker til den sidste kanon. Det blev besluttet at indbygge den, og bunkeren ligner nærmest en forvokset 671, blot med nogle meget tykke vægge. Her var alt stort set monteret færdigt, og man manglede kun selve røret, det kom aldrig, for det

ligger på bunden af Kattegat, sammen med skibet der skulle sejle det til Norge.

Vi fik en rundtur i området, og Arild viste stillinger og kanonbrønde frem, der var planlagt fire kanoner, og de tre var skudklare. I forbindelse med dem var der en bane som i Hanstholm, mange steder ligger der sveller af stålplader. Vi fulgte banen et stort stykke vej, der var ammunitionsmagasiner, et af dem var bygget efter krigen til et parti granater fra Hanstholm. Turen rundt tog ca. en time og var meget interessant, for dem der var med fremme hele tiden. Desværre var forløbet noget anstrengt, så når de sidste nåede frem, var man klar til at gå videre. Her burde der have været en bagstopper, så alle var med, når der blev fortalt om de forskellige ting vi passerede, Arild fortalte, at der var et hus som blev spændt sammen når man skød, ellers ville det gå fra hinanden, lufttrykket var så voldsomt at skorstenspiberne på andre huse risikerede at falde ned.

Til sidst passerede vi en gammel blandemaskine som ventede på at blive restaureret, ligesom der lå adskillige dele af en radar, det har jo kunnet få lov at ligge når det i så mange år har været militært område, ligesådan var der
ere steder, hvor der havde været huse, som senere er fjernet, og hvor soklen kun lå tilbage. Et hus vi kom forbi, havde været kantine for de tyske soldater,

den var noget ombygget, men Arild viste os, hvor den originale bygning var, det kunne ses på murværket.

Efter turen var vi nede i garagen, og kikke på hvad man havde der, og der var
ere interessante ting, et komplet feltkøkken der bliver brugt lejlighedsvis,
ere kanoner, og nogle motorer, der var i hvert fald en motor i gang, for hele garagen var pludselig fuld af røg, så vi måtte åbne alle portene og få luftet ud. Vi var nogle få stykker der gik ned til en bunker, hvor vi mente, vi kunne komme ind. Det kunne vi også, men kun lige i et par rum, men der var da lidt interessant her, et stort telefonbord og nogle mandskabsrum med inventar, sikkert norsk, men nu var vi på ud ugt, og så skulle det skam også besigtiges.

Efterhånden var deltagerne ved at være mætte af indtryk, og det blev besluttet at køre til Marvika, hvor KA havde fundet overnatning til os. Vi troede det var en gammel tysk barak, men da vi fandt det, var det et tidligere militært værksted med sovesale ovenpå, der var samlingsrum og bademuligheder, det var bare alle tiders. Aftenen faldt på, der blev spist og gjort klar til nat. Ved siden af bygningen fandt vi en fin grillplads ved en gammel norsk bunker, og selv om vi måtte høre på en irriterende generator hele tiden, havde vi et par

hyggelige timer, inden vi gik op og snakkede videre og ”byttede frimærker”. Efterhånden stilnede snakken af, og man gik til køjs for at være klar til næste dag.

Selv om søvnen sad i øjnene på ere frimærkebyttere var tidsplanen ubarmhjerterig, vi skulle være færdige til kl. 0900 og afsted til Ny Hellesund. Bilerne blev fyldt op igen med soveposer, ting og sager og selskabet tog plads og strøg afsted igennem byen, videre igennem en ot tunnel med lys i loftet, og noget der lignede marmor på væggene. Videre gennem det klippefyldte smukke landskab, det må være specielt at bo med en klippeblok i baghaven eller lige op og ned af huset, men det er man måske vant til heroppe. Deres veje fejlede ikke noget, og snart kunne vi dreje af mod Høllen og finde vores lille færge der skulle bringe os til Ny Hellesund. Vi var lige ved at tage med en forkert båd, men blev reddet over i den rigtige. Ombord med os og afsted gennem et, jeg fristes til at sige, vandskab der ikke gav køreturens udsigter noget efter. Vi sejlede forbi den ene smukke udsigt efter den anden, huse der lå klemte inde mellem kæmpestore klipper, små vige hvor der bare lå et enkelt hus med en jolle eller større båd. Endelig nåede vi Ny Hellesund og næste fase på turen tog sin begyndelse. Knap var vi

kommet op ad stien før et stort fundament fortalte, at her havde ligget et hus, hvad det havde været ved jeg ikke, men måske vagt og kontor for batteriet. Efterhånden kom vi da op til områdets højeste punkt, og her var ildlederen. Det er nu noget andet at komme ind i en bunker, der er ren og pæn i stedet for det vi nok oftest ser, nemlig noget vi skal kravle ind i, og hele tiden passe på ikke at slå hovedet.

Fra ildlederen gik der stier og løbegange rundt til alle standpladserne, nogle gik igennem fjeldet og udvidede sig til store huler, hvor der havde været sanitetplads og magasiner for igen at snævre sig ind til tunneller. Vi kunne vist have gået til alle stillinger i den vestlige del af anlægget under fjeldet, og der blev vandret itigt, og sagt hej når vi mødte hinanden i mørket. Der er tre 671 kanonbunkere og en åben stilling, der er kanoner i de to bunkers og i den åbne stilling, for mig der har relativt kort til Lyngby var det specielt spændende, idet anlæggene begge havde franske 10,5 cm. kanoner og samme bunkers.

Endelig kunne jeg se, hvordan det havde set ud dengang, for i dag, derude ved stranden, hvor kanonbunkerne er sprængte i stumper og stykker, er der ikke meget at se. Udsigten fra skydeskåret i en hel bunker med en kanon

ved siden, ja det var en oplevelse. Der er gjort et stort stykke arbejde med at renovere hele anlægget, så det fremtræder så originalt som muligt, og det er lykkedes rigtig godt, måske lidt vedligeholdelse af gangene, for der voksede buske og grene ud i hovedet på den besøgende, når turen gik rundt i anlæggets mange snævre løbegange.

Ved en standplads var der et ammunitionsrum udført i træ selv opgangen til pladsen var i træ, det må have været farligt hvis der kom en træffer, men det ville det jo også have været hvis den ramte i terrænet. Nå videre, ude i området er opstillet både en FLAK og en PAK der er nymalede, som kanonerne for resten også var det. I en bunker står en dieselmotor og et sted langs stien ligger nogle dele til enten en kanon eller en radar godt rustne og skåret i stykker med en skærebrænder.

Anlægget var godt nærsikret med maskingeværer, granatkastere og ammekastere, terrænet selv er så fyldt med hindringer udover minefelterne, så det ville blive meget svært, ja næsten umuligt at angribe uden svære tab.

Vi havde to-tre oplevelsesrige timer her inden færgen igen kom og sejlede os tilbage til Høllen gennem et land/vandskab, der ikke kan beskrives men skal opleves.

På turen tilbage var vi inde og se et andet norsk fort som er af ældre dato, ca. 1910, det blev brugt af tyskerne 40-45, og bruges i dag stadig af det norske forsvar.

Turens sidste kik var af absolut gammel dato. Nede på selve havneanlægget i Kristianssand ligger et stort rundt tårn, ikke ulig krudttårnet i Frederikshavn, med et forsvarsanlæg udenom hvor gamle kanoner på lavetter uden hjul stod og gav en svag afgang fra fortets storhedstid.

Efter et par timers afslapning kom færgen, og så gik det snart hjemad igen efter en god tur og mange oplevelser rigere.

Desværre havde vi et par uheld på turen, idet en deltager fik et mindre ildebefindende og en anden faldt på trappen i Marvika og slog sig slemt, vi sender en venlig hilsen, og håber I har det bedre igen.

Referent Jarl Ingerslev

Hilsen til Jarl

Bent Rolighed

De modstandsfolk, der under besættelsen varetog modtagelse og opbevaring af forsyninger nedkastede fra allierede y, førte ikke dagbog. For en dagbog kunne i de forkerte hænder være et fældende bevis.

Men efter befrielsen var der ere, der gik i lag med at give eftertiden en skriftlig orientering om, hvad de oplevede dengang. Og her er nogle hovedpunkter fra det, der blev skrevet af Jørgen Jensen (1920-1991) fra Klim i Vester Hanherred.

Det er et stykke egns historie, der gengiver både muntre, alvorlige og farlige situationer, som han og hans kammerater oplevede i tiden fra oktober 1944 til nogle uger efter 5. maj 1945.

En aften i oktober 1944 havde vi haft generalforsamling i Klim Ungdomsforening. Bagefter gik min ven og jeg og ryddede op, og som så ofte før faldt samtalen på krigen og modstandsbevægelsen.

Pludselig vendte han sig mod mig og sagde: ”Hvis du blev spurgt, om du ville gå ind i modstands-bevægelsen og deltage i våbenmodtagelse fra luften, hvad ville du så svare?” Jeg satte mig på en bænk, for noget ved hans stemme gjorde, at jeg var klar over, at det denne gang var alvor.

Jeg kunne for den sags skyld godt have svaret med det samme, da jeg ikke et øjeblik var i tvivl om svaret. Jeg måtte gå med - kunne ganske simpelt ikke andet, hvis jeg ikke skulle foragte mig selv resten af livet... Da jeg havde sundet mig lidt, sagde jeg, at hvis jeg fik sådan et spørgsmål, ville jeg svare ja, selv om jeg villigt indrømmer, at jeg i dette øjeblik var bange, men som jeg sagde: ”Jeg kan ikke andet”.

Min ven fortalte nu, at den nye lærer var kommet til ham, og spurgt, om han ikke vil-le være med, og da han havde sagt ja, havde Olsen, som læreren hed, bedt ham skaffe en mand mere, da han ikke selv kendte nogen på egnen, og det var altså blevet mig.

Vi gik nu over i skolen til Olsen, der var ugift. Han fortalte, at han, inden han

kom til Klim, havde været med i modstandsbevægelsen, og da han kom til Klim, var han blevet opfordret til at danne en gruppe her, idet der var udpeget en modtagelsesplads på Klim Holme, hvor man manglede folk til at modtage våben. Han opfordrede os til at foreslå nogle af vore kammerater, som vi stolede på, og som vi mente ville være med.

Jeg foreslog Theodor, som jeg kendte fra barn, og som jeg var bombesikker på. Hermed var en praksis indledt, som vi siden fulgte, når vi optog nye medlemmer i gruppen, nemlig den, at når et nyt medlem blev foreslået, blev det afgjort med almindelig stemme ertal, om han skulle optages, ligesom vi var enige om ikke at optage gifte folk eller personer under 21 år.

Da jeg dagen efter snakkede med Theodor, kunne jeg ikke rigtig få mig selv til at komme frem med mit ærinde, men til sidst busede jeg ud med det, idet jeg med det samme gjorde opmærksom på, at han ikke skulle svare med det samme, men skulle tænke på det først.

Vi bestemte så, at jeg skulle komme ned til ham om aftenen i hestestalden, når han var ude for at fodre, og da svarede han mig med en let omskrivning af Holberg: ”Min forstand siger nej, men min samvittighed siger ja, er da ikke min samvittighed mere end min forstand, jeg mener jo, og det er mit svar.”

Vi fik nu at vide, hvor nedkastningspladsen var, og en søndag var vi ude at se på lokaliteterne.

Den nøjagtige placering er efter velvillig hjælp fra Frihedsmuseet i København angivet på Geodætisk Instituts Generalstabskort, (1939) således: bind 1, side 10, A3, 400 m syd for ”n” i Holmene.

Den nøjagtige placering på Geodætisk Instituts Generalstabskort, (1939) bind 1, side 10, A3, 400 m. syd for ”n” i Holmene.

Det var en åben plads i kanten af en skov nær ved fjorden. Pladsen var allerede godkendt af englænderne, og der var gravet 12 huller, der i størrelse passede til våbenbeholderne. Hullerne var så dækket med grene med lyngtørv over, så det var umuligt at se noget, med mindre man trådte igennem, men da stedet lå langt fra bebyggede steder, var faren derfor ikke stor.

Vi gik nu bare og ventede på, at den første nedkastning skulle finde sted. Vi skulle vente på en særmelding i den engelske radio. Ingen af os kendte kodeordet, men vi ville få besked fra vores nærmeste chef, Børge Sørensen, Fjerritslev Tømmerhandel. Han var en tiltalende og frisk fyr, som jeg senere vil omtale.

Vi var med i en studiekreds, der blev holdt ved Olsen. En aften, da vi højtideligt sad og diskuterede Kaj Munks værker, blev Olsen kaldt til telefonen. Senere kaldte han mig ud i køkkenet og sagde, at vi skulle være på nedkastningspladsen kl. 24. Jeg skulle nu se at få fat i Theodor, men jeg skulle jo helst have en grund til at forsvinde, så de øvrige studiekredsdeltagere ikke anede uråd. Vi gik derfor ind og diskuterede videre, og jeg sagde da, at jeg havde en bog af Kaj Munk, som jeg ville hente, og da dette faldt i god jord, strøg jeg af sted. Nå, jeg fik fat i bogen og strøg ned til Theodor, og fik under et påskud ham med udenfor og satte ham ind i situationen. Vi traf iøvrigt den aftale, at jeg ved en lignende lejlighed ikke skulle komme ind, men binde en snor i håndtaget på stalddøren, så ville han opdage det, når han var ude for at fodre af, hvorefter han skulle komme op i skolen. På den måde ville vi undgå, at hans forældre fik mistanke.

Endelig var det da tid at standse studiekredsarbejdet for denne aften. De andre gik, men vi fik travlt med at smøre en madpakke, idet vi var klar over, at det kunne blive en lang nat. Lidt efter kom Theodor, og vi startede til fods. Når vi gik, var det for at være mere frit stillede, hvis vi blev nødt til at ygte for tyskerne. Uden cykler ville vi nemlig kunne stikke af ud over markerne, og i et sådant tilfælde kunne nogle henkastede cykler let røbe os.

Da vi senere nåede ud på nedkastningspladsen, fik vi kontakt med gruppen fra Fjerritslev, og vi fik forklaret, hvad vi skulle gøre, når maskinen kom. Fire mand skulle give lyssignal til englænderne, og vi fra Klim skulle, så snart faldskærmene havde nået jorden, løbe hen og frigøre dem fra beholderne, som vi skulle begynde at bære hen til de huller, der i forvejen var gravet til dem.

Herefter begyndte ventetiden. Vi spiste vor medbragte mad. Børge Sørensen

delte cigaretter ud - en sjælden vare under krigen - og vi nød faktisk tilværelsen. Og det var også det hele, vi fik ud af det, for kl. 4 fik vi ordre til at gå hjem, da maskinen måtte være øjet forkert af os.

I det følgende fortælles bl.a. om broderen, Niels, der til 1. nov. kom hjem og blev karl på gården. Han blev optaget i gruppen, og samtidig blev der stiftet en kortklub, hvor deltagerne var Theodor, Niels, Jørgen og Olsen. Af større betydning end kortene var deres første våben, tromlepistolen og maskinpistolen, som de nu øvede sig i at betjene. I den periode blev de også indviet i kodeordet fra BBC, og det var »Hilsen til Jarl«. Begge brødrene hørte denne hilsen d. 30. nov. De forklarede deres forældre, at nu skulle de mødes i kortklubben og drog afsted mod Holmene.

Vagtposter ved Aggersund. Jørgen Jensen (1920-91), der skrev erindringerne og th. hans bror Niels G. Jensen (1920-89). Foto: Sv. Mikkelsen, Fjerritslev.

Den 1. nedkastning

Ventetiden blev denne aften ikke lang. Vi havde lige spist vores mad og fået et par dramme, da vi hørte en yvemaskine nærme sig. Signallysene blev tændt, og vi ventede i spænding. Så var den der - en stor maskine kom strygende lavt hen over pladsen. Var det den rigtige? Eller stod vi og signalerede til en tysk maskine. Nej, nu kom et par grønne glimt fra maskinen, og i det samme kom 12 store cylindre farende ud af maskinen, og faldskærmene foldede sig ud. Hvor var det betagende at se på. Det var en måneklar aften, så vi kunne se det hele tydeligt. Faldskærmene strålede i tre stærke farver: gul, rød, blå, grøn og brun.

Der var imidlertid ikke tid til at falde i trance, containerne landede med små bump, og vi styrtede til gennem vand og pløre for at samle skærmene sammen. De var hængt på med en karabinhage, så vi uden videre kunne hægte dem af. Vi fra Klim arbejdede sammen - en tog sig af skærmen, og så greb vi fire en container. Dvs. greb og greb, den vejede ca. 200 kg, så et snuptag var det nu ikke. Med den første gik det nu let, da den var forsynet med fire håndtag.

Desværre lå den på den forkerte side af en grøft med pigtråd på den ene side, men spændingen gav os uanede kræfter, så det varede ikke længe, før vi havde slæbt den hen til Børge Sørensen, der sammen med nogle andre stod og undersøgte indholdet, inden det hele blev lagt ned i de dertil indrettede huller.

Vi sled og slæbte nu, til alle containerne var velforvarede i jorden. Og vi rettede den ømme ryg betydeligt, da nedkastningschefen kom hen og sagde, at han havde lagt mærke til, at vi havde udført langt det meste af arbejdet. De fleste folk fra Fjerritslev var nemlig kontorfolk, læger og lærere, som ikke var vant til hårdt fysisk arbejde.

Vi traskede nu hjem, hvor Olsen tog hul på en aske vin. Vi var dødt trætte, men lykkelige. Aldrig i vores liv havde vi arbejdet så hårdt som denne nat, men aldrig havde vi moret os sådan, det står stadig for mig her bagefter som den største oplevelse i mit liv. Dette at se maskinen komme glidende, kaste sin last og dermed bringe bud fra den frie verden, mærke samhørigheden med alle vore ukendte kammerater, det var som om vi alle var brødre, til trods for vores vidt forskellige samfundsstillinger. Det var en stor oplevelse.

Fra den nye sending fik gruppen tildelt 2 pistoler 2 maskinpistoler og 2 US-karabiner En aften mødtes kortklubben i skolen for at rengøre disse våben.

Klargøring af våben

De nye våben var fedtet ind i vaseline og pakket ind i gennemsigtigt papir og kunne slet ikke bruges i den tilstand. Vi havde hørt, at den mindste smule vaseline ville bevirke, at karabinerne ikke kunne skyde automatisk, så vi besluttede at gå omhyggeligt frem, og vi blev enige om, at den letteste måde ville være at koge dem rene.

Som sagt så gjort. Theodor gik i gang med at tænde op i komfuret og varme vand i den store gryde. Vi andre ladede først vore gamle våben, for som Niels bemærkede: "Det er altid rart at have noget at sætte på bordet, hvis der skulle komme et fremmed menneske".

Vi gik nu i gang med at skille karabinerne ad. Det var nogle dejlige våben, de var meget lette og var halvautomatiske med 15 skud i magasinet og 2 ekstra magasiner til hver karabin, så der kunne præsteres 45 skud i løbet af ingen tid. Desværre bestod de af en mængde små dimser og fjedre og andre

mærkelige dippedutter, så vi var bange for, at vi ikke kunne samle dem igen, så vi tog én ad gangen, idet vi så havde én at se efter, hvis vi kom i tvivl.

Det gik fint. Efterhånden som vi fik de forskellige dele pillet fra hinanden, smed Theodor dem i gryden, og vi havde det meget hyggeligt. Det usædvanlige arbejde fik os til at opføre os som berusede i lettere grad, vi overgik hinanden i brandere og vittigheder. Vi var dog ganske klar over faren ved vort arbejde, og det var vel også tanken om faren, der gav vor samtale et let euforisk indhold.

Men det var nu også urkomisk at se Theodor stå og røre i en gryde med våbendele med en alvor som en kokekone til en begravelse.

Alt det vaselinindsmurte papir blev efterhånden stoppet i kakkelovnen, og hver gang vi åbnede lugen, stod en tyk, kvælende røg ud i stuen, hvor kakkelovnen og tapetet efterhånden fik et miserabelt udseende.

Nå, heldigvis var der ingen kone i huset, der kunne beklage sig. Olsen havde Stinne til at gøre rent, og da hun dagen efter beklagede sig over grydens udseende, sagde Olsen, at han havde brugt den til at koge nogle fysikredskaber i. Værre for hende var det, at ved studiekredsen om aftenen, opdagede pigerne, at lampekuplen var dækket af et tykt lag sod, hvori pigerne skrev ”So”. Således blev Stinne altså det første offer for modstandskampen i Klim.

Senere kom en opfordring til at udvide gruppen med nye medlemmer. Kortklubben gik sammen, drøftede forskellige muligheder og rettede derefter henvendelse til de mænd, man gerne ville have med. En halv snes folk fra egnen indgik herefter i gruppen. Jørgen Jensen fortæller, hvordan han indledte kontakt med en af dem.

Gruppen udvides

Jeg traf Johannes Madsen oppe i byen en dag, hvor han kom kørende. Han blev vist noget forbavset, da jeg hoppede op i vognen til ham, for vi havde ikke før haft meget med hinanden at gøre, selv om vi godt kendte hinanden. Da jeg spurgte, om han kunne tænke sig at gå ind i modstandsbevægelsen, kiggede han lidt på mig og sagde: ”Hvis det er en lokal gruppe, du vil lave, vil jeg ikke, men hvis I har forbindelse opefter, vil jeg godt.” Jeg kunne berolige ham med hensyn til dette, og så gik han med. Og da jeg spurgte,

om han troede, hans bror Olav ville være med, sagde han, at det var der ingen tvivl om, for de havde ofte talt om, at de gerne ville i forbindelse med modstandsbevægelsen. Jeg bad ham derfor snakke med Olav, og begge kom op til Olsen den følgende aften sammen med Hans Fårbæk, som vi allerede havde snakket med.

Gruppens kontaktled til Ålborg blev for en tid afbrudt. Det medførte, at næsten alt godset fra den første nedkastning, som stadig lå i skjul på pladsen, ikke kunne transporteres videre. En ny nedkastning kunne ventes, og Niels og Jørgen blev spurgt, om de kunne skjule de 2½ tons våben.

Våbendepot på gården

Hvor skulle vi gemme så meget? Vi spekulerede. Gemme det hele i hø og halm var lidt risikabelt, og der havde vi for øvrigt så meget liggende i forvejen. Til sidst fandt vi løsningen.

Gården i Klim, hvor der var våbenlager i den gamle ajlebeholder.

Under maskinhuset lå en Gården i Klim, hvor der var våbenlager i den gamle ajlebeholder. gammel ajlebeholder, der ikke blev benyttet, der kunne vi opbevare våbnene, når vi lavede nogle hylder til at sætte kasserne på.

Vi aftalte nu med Børge Sørensen, at de kunne komme med varerne en aften kl. 19. Vi valgte dette tidspunkt, fordi Niels og jeg normalt malkede på den tid, og vore forældre kom aldrig i stalden imens, så ingen ville forstyrre os.

Dagen oprandt med en hylende snestorm, hvilket passede os godt, for så holdt andre mennesker sig nok inde, for vort største problem ville være at få vognen med våbnene uset ind i laden.

Olsen kom - som så ofte før - og spiste aftensmad i mit hjem, og da Niels og jeg skulle ud og malke, fulgte han med ned i stalden. Vi malkede i rekordfart, og lige som vi var færdige, kom Theodor, Peter, Niels Kjær, Svend og Anders.

Vi skulle jo se at få vognen ind i laden, uden at nogen så det. Svend blev sendt op ad vejen, for at holde øje med, når vognen nærmede sig... vi andre fordelte os i nabolaget, for at give signal, hvis uvedkommende skulle komme

i nærheden i det kritiske øjeblik. Nu lød der et øjt fra Svend, og ud af snetykningen kom en mælkeslæde i stærk fart. Der var ingen at se, så vi lod den svinge ind ad indkørslen. Niels slog ladeportene op, og ind for slæden, hvorefter porten lige så hurtigt blev lukket. I en fart blev de forskellige kasser læsset af, porten blev lukket op, og slæden forsvandt lige så hurtigt, som den var kommet.

Vi andre havde stadig et stykke arbejde tilbage, vi skulle have det hele stuvent ned i ajlebeholderen. Det gik tjep - op gennem fodergangen, ud ad et vindue, hvor en mand stod og tog imod. Han langede det ned i ajlebeholderen, hvor Niels og Theodor stuede det op på de hylder, vi i forvejen havde lavet. Lemmen blev lagt på, et lag cement ovenpå, og i løbet af et øjeblik havde sneen slettet alle spor. Vore kammerater forsvandt lige så ubemærket, som de var kommet, mens Olsen fulgte med ind, hvor vi i al uskyldighed satte os til at spille kort med onkel Jens og far.

To flybesætninger gik tabt over Nordsøen på vej til eller fra "Jarl". Fire af de tolv omkomne drev senere i land og blev begravet i henholdsvis Sdr. Nisum, Vang, Tornby og Helligsø.

Godset blev senere sendt til Sønderjylland. I den Strenge vintertid var der ingen hilsener til Jarl, men i marts kom der igen særmeldinger over BBC. Ifølge oplysninger fra Frihedsmuseet i København var der 10 gange annonceret nedkastning ved Holmene, men kun 3 gange blev aktionen gennemført. Modtageholdet mødte op hver gang. I marken blandede tyskerne sig ikke, men i luften var der drama. Anders Bjørnvad beretter i "Faldne allierede flyvere 1939-45": "Natten til den 12. april 1945 skulle et "Sterling" fly nedkaste våben på en plads ved Holmene ("Jarl") vest for Fjerritslev. Flyet må være styrtet i havet. Alle om bord omkom. - Natten til d. 19. april 45 gik et våbenfly tabt over Nordsøen, det var udsendt til en modtageplads ved Fjerritslev. Alle ombord omkom. Sidstnævnte fly havde inden ulykken besøgt "Jarl" og afleveret sin last. Herom beretter JJ:

Flere våben

Nu fik vi den tredje nedkastning i en brandstorm. Ingen af os regnede med, at maskinen ville komme i det vejr, men vi turde ikke blive hjemme, og det var godt det samme, for maskinen kom. Den kastede desværre fra så stor højde, at containerne blev spredt over et stort areal, hvilket gav os en masse ekstra arbejde med at samle dem sammen. 2 containere landede på den forkerte side af en dyb kanal, så vi måtte til at fælde træer og bygge en bro - en eventualitet, som vi heldigvis var forberedte på. Nedkastningen forløb planmæssigt, og Fjerritslev-folkene fik denne gang skærmene med hjem.

Som tiden gik, viste det sig, at vidtstrakte forholdsregler for at holde modstandsarbejdet skjult ikke længere ville lykkes. Rygterne svirrede. De mest åbenmundede og uansvarlige blev truet til at tie og sagen dysset ned. Men hvor længe kunne det skjules, og hvad ville ske, hvis det kom tyskerne eller deres håndlangere for øre? Nerverne var slidte.

Slidte nerver - og befrielse

En dag, da Olsen havde sangtime, kom en tysk bil op til skolen, og 4 tyskere i sorte uniformer steg ud. Gestapo! tænkte Olsen straks og var lige ved at fare ud af den anden dør, men betvang dog sin lyst og blev ved at synge. Tyskerne ville også bare snakke med den anden lærer, der var formand for forsamlingshuset, som de ville beslaglægge, men Olsens forhold til dem havde fået ham til at frygte det værste...

Vi sov nu altid med en pistol under hovedpuden, og en nat troede vi, at vi ville få brug for den. Niels og jeg vågnede ved, at der kørte en bil ind på gårdspladsen og oplyste vores værelse med lygterne. Aldrig er vi kommet ud af sengen i sådan en fart. Vi greb tøjet med den ene hånd og pistolen med den anden, og vi var allerede på vej ud ad døren, da bilen igen bakkede ud og forsvandt. Denne gang var det altså ikke tyskerne, men kun en bilist, der var kørt forkert.

Den hævede broklap ved Aggersund spærrer for trafikken, og modstandsfolk fra Klim kontrollerer efter 5. maj 1945 passagen.

Stående fra venstre: Niels G. Jensen, Aksel Svane, Niels Kjær, Anders Olsen (leder af gruppen), Jørgen Jensen, Gunnar Jacobsen og Christian Neve.

Knælende fra venstre: Johannes Madsen, Niels Skovsted, navnet huskes ikke, Aksel Madsen, Peter Jacobsen, Andreas Pedersen og Theodor Pallesen.

Liggende: Anders Loft og Olav Madsen. (Christian Neve er fra Fjerritslev, de øvrige fra Klim).

Vi kunne nu alle se, at krigen var ved at være forbi, og en aften kom det kendte budskab, at tyskerne havde kapitulert. Ikke mindst Niels og jeg følte det som en enorm lettelse. Vi gik op til Olsen, hvor gruppen efterhånden samledes. Et par asker vin blev fundet frem. Næste morgen skulle vi ses igen.

Niels og jeg var oppe før dag og blev i yvende fart færdige med morgenarbejdet, sikre på, at vi ville få en travl dag... Så styrtede vi ind til far, bevæbnet til tænderne. Han havde aftenen før diskuteret modstandsarbejde med naboerne og mente da, at det kun var i de større byer den slags kunne finde sted. Han blev selvfølgelig meget overrasket, og jeg tror også, han var meget stolt af os. Derefter ind til mor, der blev helt ude af sig selv over, hvad hun hørte. Hun indrømmede dog, at hun tit havde ærgret sig over, at vi havde været så ligegyldige, når modstandsbevægelsen blev diskuteret.

Fra 5. maj havde holdet fra Klim den opgave at bevogte Aggersundbroen. Ordren var fra første færd at stoppe nogle biler med flygtende gestapofolk, men efter en times ventetid forlød det fra Fjerritslev, at bilerne var passeret ad andre veje. Styrken blev nu delt med henholdsvis Olsen og Jørgen som ledere.

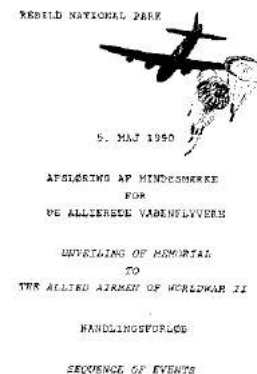
Lederen af våbenmodtagelserne ved JARL, direktør Børge Sørensen, Fjerritslev, hilser her på den engelske løjtnant Jones, 15. maj 1945 ved Fjerritslev kirkegård.

I Aggersund fandtes en mængde tyske ygtninge, og også dem måtte vi tage os af. Olsen og jeg var til forhandling med sognerådet, der i første omgang måtte lægge penge ud til fødevarer til ygtningene. Kort sagt vi havde meget at gøre i de ca. 3 uger, vi var i byen. Da vi jo ikke i længden kunne blive borte fra vore forskellige hjem og pladser, skiftedes vi til at have vagt et døgn ad gangen. Vi havde det meget fornøjeligt, og Niels og jeg var glade for, at vi havde arbejdet så hårdt med forårsarbejdet, at vi nu kunne tage det med ro. Staten betalte os i øvrigt en dagløn, mens vi var på broen.

Da de 3 uger var gået, fik vi lov at rejse hjem og overlade vagten til modstandsbevægelsen i Løgstør. Inden vi rejste, holdt Aggersund sogneråd fest for os, hvor vi foruden mad og drikke også fik mange pæne ord og tak med på vejen.

“Vor lykkeligste stund”, taler den ældre generation om når tankerne falder på 4.-5. maj 45. Men få uger senere var modstandsbevægelsen for en tid ikke længere så populær Jørgen Jensen drager denne slutning: Da vi kom tilbage til Klim, opdagede vi hurtigt, at en profet ikke er agtet i sit eget fædreland. Og da vi jo fra Aggersund havde vænnet os til at være dagens mænd i skysovs, var det en kold omgang. Dog ville ingen af os have undværet vinterens oplevelser, selvom vi havde vidst, hvad der ventede os.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1994, side 93102).

Vignet fra program for afsløring af mindesten for allierede våben yvere. 5. maj i Rebild Nationalpark. På stenen er også navnene på de 12 omkomne fra JARL-opgaver.

4. maj i Fjerritslev

En hilsen til Jarl

Af Bent Rolighed, Fjerritslev

Sidste sommer kom et par gamle modstandsfolk til at tale om, at det var længe siden, de havde set nedkastningspladsen, hvor de i vinteren 1944-45 havde været meget aktive. Mon de kunne finde den igen?

Det kunne de ikke. Men en yngre mand, der var født og opvokset i nærheden af pladsen kunne give besked og dertil en kop kaffe. Herunder kom det på tale, at stedet – af hensyn til kommende generationer – egentlig burde afmærkes med en lille sten eller måske en informationstavle.

GRATIS ARBEJDE

Ideen blev kendt af andre, og snart var der rigtig mange, der ville støtte sagen. Flere tilbød uden betaling en sten. Stenhuggeren udvalgte den bedst egnede og erklærede, at han ikke skulle have noget for at indhugge teksten. Meget belejligt lovede en entreprenør, at han uden vederlag ville flytte den 5 tons tunge sten hen, hvor den nuværende ejer af marken til samme pris havde afstået en passende plads til mindestenen. På den plads havde forinden en venlig gartner lavet et smukt anlæg.

Ideen til en mindetavle blev også til virkelighed, idet nogle dygtige karrosseriarbejdere lavede en flot og solid tavle, hvortil Fjerritslev Tryk leverede tekst og illustrationer. Heller ingen af de sidstnævnte ønskede noget honorar.

MARKERING DEN 4. MAJ.

På 60 års dagen, den 4. maj om eftermiddagen, samledes over 100 mennesker i strålende solskin ved mindestenen, der var dækket af en faldskærm. Først lød fra en dygtig hornblæser nogle strofer fra Prins Jørgens March. Dernæst talte borgmester Otto Kjær Larsen, Fjerritslev og til sidst sluttede man med at afsløre den smukke sten. Efter sangen ”En lærke letted, og tusind fulgte” fortalte en gammel frihedskæmper erindringer fra dengang englænderne kastede containere ned over marken.

Med ”Altid fredig, når du går” sluttede festdagen, som det havde været - ikke mindst for de to modstandsfolk, der havde glemt, hvor nedkastningspladsen var.

På stenen står: Mod nord var nedkastningspladsen vinteren 1944-45. Hilsen Jarl. Sidstnævnte var BBC's melding til de danske modstandsfolk. Ti gange i perioden var der Hilsen til Jarl. Tre gange kom flyet og afleverede lasten. De øvrige gange ventede man forgæves. Efter krigen kom det frem, at to fly med hele besætningen, i alt tolv mand var forsvundet i Nordsøen. Det ene fly var på vej til Jarl, det andet fly var på vej hjem fra samme sted.

Abel Nielsen, som var medlem af gruppen under krigen, fortalte om modtagelserne på pladsen.

TRÆFTUR TIL THY

Interessegruppen for tyske Schwimm - und Geländefahrzeuge havde i år valgt Viborg som udgangspunkt for deres træf og besøg i Danmark.

Da en af træffets formål er at besøge historiske steder fra 2. verdenskrig gik turen torsdag d 24/8 06 til Thy.

Efter at formanden for foreningen havde været på besøg hos mig, og vi havde talt om muligheden for kørsel i Thy området, blev vi enige om at starte her i Thisted.

Kl. 10.30 ankom 13 køretøjer til CFs parkeringsplads. Jeg fortalte kort om Thisted See, og dens betydning under krigen, hvorefter der var rundvisning i min bunkers RB 622.

Kl. 11.30 kørte kortagen mod Vigsø og derefter til MuseumsCenter Hanstholm, hvor der var opstilling under den store 38 cm. kanon.

Efter rundvisning og fotografering mv. i muset kørte vi til Hanstholm batteri 1, her blev der igen set på bunkers og fotograferet inden turen gik via Oddesund og tilbage til Viborg.

Foreningens køretøjer består for det meste af VW Kübelwagen og Schwimmwagen som alle er renoverede og i god stand, en af køretøjerne skilte sig dog ud fra de andre, det er den lidt specielle NSU Kettenkrad som er halv motorcykel og halv bæltetøj, den vakte en del opsigt og blev fotograferet på alle led og kanter.

Også en Volvo og Erik Andersens Unimog havde fundet plads i kortage trod det at de er efterkrigs køretøjer.

Puv.
Esben Kaagaard

